

POSTANOWIENIE

Dnia 11 września 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Zbigniew Korzeniowski

SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku R. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 września 2013 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 28 marca 2013 r.,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 marca 2013 r. Sąd Apelacyjny, działając na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c., odrzucił skargę kasacyjną R. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 23 listopada 2012 r., oddalającego apelację wnioskodawcy od wyroku z dnia 22 lutego 2012 r., którym Sąd Okręgowy w G. oddalił jego odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przeliczenia świadczenia rentowego.

Sąd Apelacyjny uznał, że sprawa, której skarga ta dotyczy, nie jest sprawą o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, w których wartość przedmiotu zaskarżenia byłaby bez znaczenia. Sprawa o wysokość emerytury jest sprawą o prawo majątkowe, a zatem wartość przedmiotu zaskarżenia ustala się na podstawie art. 22 k.p.c. odnośnie do

świadczeń przyszłych, zaś w odniesieniu do świadczeń zaległych na podstawie art. 19 § 2 k.p.c. W razie dochodzenia świadczeń przyszłych i zaległych stosuje się art. 21 k.p.c. Z akt emerytalnych wnioskodawcy wynika, że pismem z dnia 31 grudnia 2010 r. wystąpił on do organu rentowego o przeliczenie świadczenia w oparciu o zarobki z lat 1973-1975 na podstawie zarobków współpracowników. Organ rentowy decyzją z dnia 31 stycznia 2011 r. odmówił tego przeliczenia, a odwołanie wnioskodawcy od tej decyzji zostało oddalone wyrokiem Sądu pierwszej instancji z dnia 22 lutego 2012 r. W wykonaniu zobowiązania do uzupełnienia braku apelacji wnioskodawca wskazał jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 10.294 zł stanowiącą różnicę w wysokości emerytury za lata 2008-2012. Postanowieniem z dnia 13 lutego 2013 r. Sąd drugiej instancji zarządził dochodzenie w celu sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia określonego przez pełnomocnika ubezpieczonego w skardze kasacyjnej na tę samą kwotę (10.924 zł). Wyliczona przez organ rentowy na żądanie tego Sądu różnica w wysokości emerytury wnioskodawcy za okres od 1 grudnia 2010 r. do 28 lutego 2013 r. wynosi 5.334,06 zł.

Sąd Apelacyjny wskazał, że po pierwsze - oznaczona przez wnioskodawcę w postępowaniu apelacyjnym wartość przedmiotu zaskarżenia nie wymagała sprawdzenia, gdyż przepisy Kodeksu postępowania cywilnego dotyczące apelacji nie zawierają odpowiednika art. 398² § 1 k.p.c., a po drugie - wartość ta nie jest wiążąca dla postępowania kasacyjnego. Przytaczając szeroko orzecznictwo Sądu Najwyższego, Sąd odwoławczy podniósł, że obowiązek oznaczenia w postępowaniu kasacyjnym wartości przedmiotu zaskarżenia nie może ograniczać się do wskazania kwoty przekraczającej kwotę decydującą o dopuszczalności skargi. Sąd, do którego wniesiono skargę kasacyjną jest zobowiązany do kontroli jej dopuszczalności, w związku z czym może z urzędu sprawdzić podaną wartość przedmiotu zaskarżenia. Ani z wniosku z dnia 31 grudnia 2010 r., ani z zaskarżonej decyzji organu rentowego z dnia 31 stycznia 2011 r. nie wynika, by wnioskodawca domagał się przeliczenia świadczenia i jego wyrównania za okres wsteczny - tj. od 2008 r. Żądanie takie nie było przedmiotem postępowania sądowego, gdyż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie.

Skoro zatem ubezpieczony nie domagał się we wniosku z grudnia 2010 r. przeliczenia emerytury za okres wsteczny, to przedmiotem rozpoznania zarówno przez organ rentowy jak i w postępowaniu sądowym było żądanie przeliczenia emerytury i jej wypłata w wyższej kwocie od daty złożenia wniosku, tj. od grudnia 2010 r. Różnica w wysokości świadczenia skarżącego za ten okres wynosi 5.334,06 zł, a więc jest niższa od wymaganej przez art. 398² § 1 k.p.c., co stanowi o niedopuszczalności skargi kasacyjnej.

W zażaleniu na powyższe postanowienie wnioskodawca zarzucił: 1) naruszenie art 398⁶ § 2 w związku z art 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., przez błędne przyjęcie, że sprawa, której dotyczy skarga kasacyjna, nie stanowi sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych o przyznanie emerytury w rozumieniu art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a w konsekwencji wadliwe stwierdzenie, że skarga kasacyjna jest przedmiotowo niedopuszczalna; 2) na wypadek nieuwzględnienia powyższego zarzutu - naruszenie art. 25 § 1 i art. 26 w związku z art 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., przez bezpodstawne sprawdzenie przez Sąd odwoławczy z urzędu wartości przedmiotu zaskarżenia oznaczonej w skardze kasacyjnej na kwotę 10.294 zł i zarządzenie w tym celu dochodzenia oraz błędne uznanie, że wartość przedmiotu zaskarżenia wskazana w postępowaniu apelacyjnym nie jest wiążąca dla postępowania kasacyjnego, a także wadliwe przyjęcie, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od kwoty 10.000 zł, a skarga kasacyjna jest przedmiotowo niedopuszczalna; 3) na wypadek nieuwzględnienia tego zarzutu - naruszenie art. 25 § 1 i art 26 w związku z art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., polegające na błędnym stwierdzeniu, że skarga kasacyjna jest przedmiotowo niedopuszczalna w sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji - po zarządzeniu dochodzenia w celu sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia - nie ustalił w drodze stosownego orzeczenia wartości przedmiotu zaskarżenia na kwotę inną niż oznaczona w skardze kasacyjnej wniesionej w niniejszej sprawie, poprzestając na odwołaniu się do kwoty zawartej w treści stanowiska prezentowanego w tym zakresie przez organ rentowy, co mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia; 4) na wypadek nieuwzględnienia powyższych zarzutów - naruszenie art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 zdanie pierwsze oraz art. 132 § 1 zdanie trzecie w związku z art. 132 §

1 zdanie pierwsze i zdanie drugie w związku z art. 391 § 1 zdanie pierwsze w związku z art 398²¹ k.p.c., przez bezzasadne oparcie przez Sąd drugiej instancji ustaleń co do wartości przedmiotu zaskarżenia na treści pism organu rentowego z dnia 25 lutego oraz z dnia 20 marca 2013 r. i jego załącznikach, w sytuacji gdy wymienione pisma organu rentowego nie zostały złożone w Sądzie z dowodami doręczenia albo dowodami wysłania odpisu każdego z pism przesyłką poleconą na adres pełnomocnika ubezpieczonego, a w związku z tym powinny ulec zwrotowi; 5) na wypadek nieuwzględnienia tych zarzutów - naruszenie art. 25 § 1 i art. 26 w związku z art. 21 i art. 22 w związku z art. 398⁶ § 2 w związku z art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., polegające na błędnym przyjęciu, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od kwoty 10.000 zł, a skarga kasacyjna wniesiona w niniejszej sprawie jest przedmiotowo niedopuszczalna, skoro wnioskodawca we wcześniejszych wnioskach z dnia 25 czerwca 2008 r. i z dnia 7 kwietnia 2009 r. domagał się przeliczenia emerytury również za okres wsteczny i za taki okres oznaczył wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji.

Skarżący wniósł nadto - na podstawie art. 380 w związku z art. 397 § 2 zdanie drugie k.p.c. - o rozpoznanie przez Sąd Najwyższy postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 13 lutego 2013 r. o sprawdzeniu z urzędu wartości przedmiotu sporu, określonej przez pełnomocnika ubezpieczonego na kwotę 10.294 zł i zarządzeniu w związku z tym dochodzenia przez zobowiązanie pełnomocnika organu rentowego do ustosunkowania się do tak określonej wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną przez wskazanie kwoty wyliczonej przez organ rentowy.

Wskazując na powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zażalenie nie zawiera usprawiedliwionych zarzutów.

Odnosnie do pierwszego z nich należy wskazać, że stosownie do art. 398² § 1 k.p.c., w sprawach o prawa majątkowe skarga kasacyjna jest co do zasady niedopuszczalna, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć

tysięcy złotych, chyba że przedmiotem sprawy jest przyznanie lub wstrzymanie emerytury i renty, albo objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje się, że sprawa, w której ubezpieczony żąda przeliczenia emerytury i przyznania mu w wyniku tego przeliczenia wyższego świadczenia emerytalnego, nie jest sprawą o przyznanie emerytury, ale o jej wysokość. Sprawa, w której przedmiotem sporu jest wysokość świadczenia, jest sprawą o prawa majątkowe, w której o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia z dnia 27 października 2009 r., II UZ 34/09, LEX nr 574545; z dnia 10 listopada 2010 r., II UZ 30/10, LEX nr 707896; z dnia 2 marca 2011 r., II UZ 1/11, LEX nr 844747; z dnia 23 stycznia 2012 r., II UK 84/11, LEX nr 1163332 i orzeczenia w nich powołane).

W ramach drugiego z podniesionych zarzutów skarżący kwestionuje dopuszczalność sprawdzenia przez sąd odwoławczy z urzędu wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w sytuacji, gdy oznaczona przez wnioskodawcę wartość przedmiotu zaskarżenia apelacją nie była podważana, a tym samym - w jego ocenie - jest wiążąca w postępowaniu kasacyjnym. W tym zakresie również wystarczające jest odwołanie się do judykatury Sądu Najwyższego, w którym utrwalił się pogląd, że skarga kasacyjna - jako szczególny środek zaskarżenia wnoszony poza tokiem instancji od prawomocnych orzeczeń - musi spełniać określone ustawowo wymagania, które określają jej dopuszczalność. Takie wymaganie statuuje, między innymi, art. 398² § 1 k.p.c., zgodnie z którym skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach (z zakresu ubezpieczeń społecznych) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Przepis art. 398² k.p.c. ma charakter bezwzględny i nie jest dopuszczalne dowolne, zależne wyłącznie od woli stron, „oznaczenie” wartości przedmiotu zaskarżenia po to, ażeby uzyskać uprawnienie do wniesienia skargi kasacyjnej w sprawie, w której skarga taka jest niedopuszczalna. Z tego względu badanie wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej ma na celu sprawdzenie, czy skarga kasacyjna jest dopuszczalna ze względu na minimalną wartość zaskarżenia wymaganą od skargi kasacyjnej według art. 398² § 1 k.p.c. i nie może być utożsamiane ze sprawdzeniem wartości przedmiotu sporu, o którym stanowi art. 25 i art. 26 k.p.c. Przepisy te wyrażają potrzebę ustabilizowania w

postępowaniu cywilnym wartości przedmiotu sporu na potrzeby określenia właściwości rzeczowej sądu i wysokości należnych opłat sądowych. Gdy chodzi o określenie wartości przedmiotu zaskarżenia na użytek ustalenia dopuszczalności skargi kasacyjnej potrzeba taka nie występuje, ważne jest natomiast, by rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy podlegały jedynie te skargi kasacyjne, których dopuszczalność przewidują przepisy procesowe, a nie niewłaściwe określenie wartości przedmiotu sporu przez stronę. W rezultacie brak sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w apelacji nie eliminuje możliwości weryfikacji prawidłowości podanej wartości przedmiotu zaskarżenia w skardze kasacyjnej. Zgodnie bowiem z art. 398²¹ k.p.c. w postępowaniu kasacyjnym ma odpowiednie zastosowanie, między innymi, art. 368 § 2 k.p.c., który w zdaniu trzecim przewiduje, że przepisy art. 19-24 i 25 § 1 k.p.c. stosuje się odpowiednio. Oznacza to, że wskazana błędnie w postępowaniu instancyjnym wartość przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia apelacją nie jest wiążąca dla postępowania kasacyjnego, a w rezultacie zarówno sąd drugiej instancji, jak również Sąd Najwyższy w ramach badania warunków formalnych skargi kasacyjnej może sprawdzić, czy podana w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia jest zgodna z zasadami jej ustalenia zawartymi w art. 19-24 k.p.c. (por. postanowienia z dnia 2 lutego 2011 r., II CZ 197/10, LEX nr 738550 oraz z dnia 26 stycznia 2012 r., III UZ 31/11, LEX nr 1130398). Błędne pouczenie strony przez sąd odwoławczy o prawie do wniesienia skargi kasacyjnej nie oznacza jej dopuszczalności, gdyż o tym stanowi bezwzględnie obowiązujący art. 398² k.p.c. W konsekwencji za niezasadny musi być uznany zarzut niedopuszczalności wydania przez Sąd drugiej instancji postanowienia o sprawdzeniu wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną, która nie mogła być wyższa niż wartość przedmiotu sporu .

Niezasadny jest trzeci z podniesionych przez skarżącego zarzutów, w którym kwestionuje on dopuszczalność nieustalenia przez Sąd drugiej instancji w drodze stosownego orzeczenia wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną i poprzestania w tym zakresie wyłącznie na odwołaniu się do kwoty wskazanej przez organ rentowy. Mając na względzie dokonane wyżej rozważania co do znaczenia art. 25 § 1 i art. 26 k.p.c. należy zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest stanowisko, iż sąd drugiej instancji jest nie tylko uprawniony, ale

i zobowiązany do sprawdzenia - w razie wątpliwości - wskazanej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia. Uprawnienie sądu obejmuje skontrolowanie danych składających się na tę wartość oraz wskazanego przez skarżącego sposobu jej obliczenia, natomiast nie nakłada powinności jej samodzielnego ustalenia. W sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe zwrócenie się do organu rentowego o ustosunkowanie się do wskazanej w skardze kasacyjnej wartości przedmiotu zaskarżenia jest uprawnionym sposobem jej weryfikacji (por. np. postanowienia z dnia 2 kwietnia 1998 r., II UZ 24/98, OSNAPiUS 1999r. nr 8, poz. 291; z dnia 2 sierpnia 2011 r., II UZ 27/11, LEX nr 1106736). Gdyby nawet uznać, że niewydanie przez sąd odwoławczy postanowienia w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną stanowi uchybienie procesowe, to uznanie takie nie może samo w sobie stanowić o niezasadności postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej, do czego zmierza skarżący, gdyż właśnie to ostatnie orzeczenie uzasadnia motywy, które doprowadziły Sąd drugiej instancji do podjęcia postanowienia takiej treści. Judykatura Sądu Najwyższego przyjmuje, że art. 25 § 1 k.p.c. nie zakłada sztywnych ram postępowania weryfikacyjnego, co jest zrozumiałe, albowiem sprawdzenie wartości przedmiotu zaskarżenia może polegać na procesie myślowym, niepozostawiającym materialnych śladów w aktach sprawy, który ujawniony zostaje dopiero w uzasadnieniu postanowienia o odrzuceniu środka zaskarżenia. Samo zatem niewydanie formalnego postanowienia o sprawdzeniu wartości przedmiotu zaskarżenia i/lub o ustaleniu tej wartości nie stanowi uchybienia, które dyskwalifikuje zaskarżone postanowienie odrzucające skargę kasacyjną, jeśli z treści tego ostatniego wynika, że sprawdzenie takie miało miejsce, a przedstawione wyliczenie właściwej - według sądu - wartości nastąpiło w sposób poddający się kontroli. Weryfikacja trafności stanowiska w tym względzie odbywa się przez zaskarżenie postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej (por. postanowienie z dnia 21 listopada 2011 r., II UZ 36/11, LEX nr 1311784).

Nieusprawiedliwiony jest zarzut obrazy art. 132 § 1 k.p.c. Przepis ten dotyczy wyłącznie pism procesowych w rozumieniu art. 125 § 1 k.p.c., a więc pism obejmujących wnioski i oświadczenia stron składane w toku sprawy poza rozprawą. Przepis art. 132 § 1 k.p.c. ma charakter wyjątkowy i nie może być wykładany w

sposób rozszerzający, gdyż jego celem jest wyłącznie przyspieszenie rozpoznania sprawy. Pismo, w którym organ rentowy dokonał własnych obliczeń wartości przedmiotu zaskarżenia, nie było pismem procesowym w rozumieniu powołanych wyżej przepisów, ale stanowiło wyłącznie wykonanie zobowiązania nałożonego przez Sąd odwoławczy dokonujący sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia dla potrzeb ustalenia dopuszczalności skargi kasacyjnej przysługującej poza tokiem instancji w sprawie, a skarżący nie kwestionuje wynikających z niego danych (por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2011 r., II UZ 6/11, LEX nr 846583 oraz wyrok z dnia 26 czerwca 2012 r., II PK 273/11, Monitor Prawa Pracy 2013r. nr 4, s. 203-208).

Nie można wreszcie podzielić zarzutu skarżącego, że przedmiotem sporu w sprawie, w której wniesiona została skarga kasacyjna, było nie tylko przeliczenie świadczenia emerytalnego, ale także wyrównanie go za okres wsteczny. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczany jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego, określonego zakresem odwołania od decyzji organu rentowego do sądu. Roszczenie niebędące przedmiotem decyzji organu rentowego oraz rozpoznania sądu nie może podlegać uwzględnieniu przy ocenie dopuszczalności skargi kasacyjnej ani stanowić podstawy określenia wartości przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 sierpnia 2011 r., III UZ 18/11, LEX nr 1101335 i przywołane w nim orzecznictwo).

Skarżący nie kwestionuje, że po pierwsze - wartość przedmiotu zaskarżenia wynikająca z rocznej różnicy świadczenia emerytalnego żądanego i wypłacanego (art. 22 k.p.c.) jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych oraz po drugie - żądanie wyrównania emerytury od 2008 r. nie wynika ze skierowanego do organu rentowego wniosku z dnia 31 grudnia 2010 r. oraz nie zostało ono objęte zaskarżoną decyzją z dnia 31 stycznia 2011 r. ani odwołaniem od tej decyzji. Powołuje się jedynie na treść kierowanych do organu rentowego wcześniejszych wniosków z dnia 25 czerwca 2008 r. i z dnia 7 kwietnia 2009 r., w których domagał się przeliczenia emerytury i wyrównania różnicy w przeliczonym świadczeniu od

dnia przejścia na emeryturę, tj. od marca 2008 r. Okoliczność ta nie ma jednak znaczenia, gdyż żądanie zgłoszone w wymienionych wnioskach stanowiło przedmiot rozpoznania w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 5 marca 2010 r., i nie było przedmiotem sprawy wszczętej w następstwie wniosku z dnia 31 grudnia 2010 r. Okoliczność, że w wykonaniu wezwania do oznaczenia wartości przedmiotu zaskarżenia apelacją skarżący wskazał kwotę 10.294 zł, obejmującą wyrównanie emerytury od 2008 r., wraz ze sposobem jej wyliczenia, jest bez znaczenia dla ustalenia dopuszczalności skargi kasacyjnej, gdyż w postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzać żądania, ani występować z nowymi roszczeniami, w tym obejmującymi rozszerzenie żądania wyrównania świadczeń powtarzających się za okresy wsteczne (art. 383 k.p.c.).

Skoro zatem wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych, przeto trafnie Sąd drugiej instancji skargę tę odrzucił na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Z tych względów zażalenie podlega oddaleniu z mocy art. 394¹ § 3 w związku z art. 398¹⁴ k.p.c.